

"Je weet niet wat er komt, dat is de charme van trauma. Het is erg gevarieerd en daarom juist interessant. Je mag in deze rol **onderdeel zijn** van de opvang tot de stabilisatie van een patiënt. De patiënt komt bij wijze van spreken helemaal in de prak aan, maar later kun je hem toch stabiel op de Intensive care leggen of hem zelf stabiliseren op de OK. In het holst van de nacht sta je soms op een patiënt te wachten. In het gouden uur, het eerste uur na een letsel, moet je de patiënt gestabiliseerd hebben. Zelfs midden in de nacht staat een operatiekamer klaar. De anesthesist is klaar, de assistenten staan op je te wachten, de familie wordt opgevangen. **Alles is op elkaar afgestemd**. Als ik daarna naar huis rij, ben ik trots. Trots op wat we bereikt hebben. Trots dat we dit **SAMEN** konden doen."

Woorden van de orthopedisch en traumachirurg Adriaan Mostert bij zijn pensionering, over zijn werkzame leven in Isala Zwolle. Nergens in mijn 49 arbeidzame jaren heb ik – soms van nabij, vaak op gepaste afstand – de ongekenne kracht van het woord 'samen' zo sterk mogen ervaren als in de vier ziekenhuizen waaraan ik leiding mocht geven. Overigens ook eenmaal de beschadigende, gevaarlijke gevolgen, toen zeven medisch specialisten er niet in slaagden samen te werken.

SAMEN! Het belangrijkste woord voor een goede arbeidsorganisatie. Ook een woord met meerdere gezichten. Want *samen* is meer dan het *fijne gevoel* als je met anderen iets tot stand brengt. Er zal ook vaak *spanning* zijn. De chirurg, anesthesist, hun assistenten en verpleegkundigen werken [niet zelden op de grens van leven en dood] *sámen*. Dat betekent hier: er is *noodzakelijke afhankelijkheid*. Ieder lid van het operatieteam is verantwoordelijk voor zijn/haar *individuele* handelen dat móet afgestemd zijn op het handelen van de *anderen*. Alleen dan is er kans van slagen. Die ervaring geldt – als het goed is – voor elke medewerker in elke organisatie, want: **IN HET GROTE GEHEEL DOE JIJ EN DOET JOUW BIJDRAGE ERTOE!**

SAMEN! In onze samenleving is – blijkt uit wereldwijd onderzoek – al decennia lang een toenemend individualisme waarneembaar. Persoonlijke vrijheid en onafhankelijkheid van anderen worden steeds hoger gewaardeerd. Dat uit zich ook in onze manier van leven. Opvallend is dat dit individualisme *op heel verschillende, soms zelfs bijna tegengestelde wijzen* zichtbaar wordt.

- Wereldwijd is er een langdurige stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens en het aantal echtscheidingen.
- Individualisme kan doorschieten in sociale onverschilligheid, "Ben ik mijn broeders hoeder?" Ook in het claimen van een plaats ten koste van een ander. Herman van Veen zong 47 jaar geleden al: "Opzij, opzij, opzij. Maak plaats, maak plaats, maak plaats..."
- Bekende gedragsdeskundigen als Dirk De Wachter en Paul Verhaeghe waarschuwen voor de keerzijde van 'doorgeschoten' individualisme: toenemende eenzaamheid. Het verbaast dus niet dat er ook een soort 'post-individualistische' tegenbeweging van burgers zichtbaar is, gericht op het instandhouden van het sociale weefsel: leven kun je niet alleen. Een persoonlijke beleving: Louise beweegt zich in de openbare ruimte met een rollator. Steeds weer ervaart ze hoe mensen, ongeacht hun leeftijd, geslacht en huidskleur ruimte maken, even een helpende hand bieden. Dát is samen!
- Opmerkelijk feit, zo blijkt uit onderzoek: bij veel mensen die zich tot een autonoom, mentaal krachtig mens ontwikkelen, blijkt de bereidheid én het vermogen tot samenwerken in de vorm van 'noodzakelijke afhankelijkheid' toe te nemen. Wie sterk is wil zich binden!

VOORJAAR 1956 – SAMEN IN HET EEUWIGE MOMENT

Mijn schoolvriendjes Dirk en Luuk begonnen er in januari 1956 over. Of ik mee wilde zingen in het jongenskoor dat twee koralen zingt in de Mattheus Passion. Er volgden twee uitvoeringen. Om zes uur was er een laatste repetitie in de Grote of St. Michaelskerk in Zwolle, samen met het toonkunstkoor Caecilia en het orkest. Om half zeven, toen de repetitie voorbij was, stonden de mensen al buiten in een lange rij. Wij liepen – wit overhemdje – langs de rij wachtenden om gezien te worden, want wij zouden het dan toch maar even gaan dóen!

Toen om zeven uur dirigent Clemens Holthaus zijn armen ophief, die magische eerste orkestklanken klonken, het grote koor "Kommt, ihr Töchter, helft mir klagen" aanhief en wij al snel daarna het "O Lamm Gottes unschuldig" inzetten en met onze sopraanstemmen boven alles en iedereen uit zongen – toen de gewelven van die volle kerk gevuld

werden met een immens klankenweefsel, werd ik – Roel Steenbergen, een jongen van twaalf jaar – in een eeuwig moment opgenomen in dat grote geheel. Nu, 71 later, denk ik: toen heb ik voor het eerst in mijn leven grootsheid ervaren, grootsheid waarvan ik deel mocht uitmaken. Ik was waardevol in het **SAMEN** zingen en spelen, zonder aanzien des persoons!

SEPTEMBER 2026 SAMEN – AAN WEERSZIJDEN VAN DE KLOOF

In het samen zijn en samen doen is de mens tot grote dingen in staat. Met twee voorbeelden probeerde ik dat inzichtelijk te maken. Hoe zit dat als we samenleven? Wat is dat eigenlijk, een?

Onze regering zei – met de stem van de koning – in de troonrede: "De welvaart behouden is de missie die op het spel staat." Maar als die welvaart vervolgens door die regering ongelijk wordt verdeeld [zoals zelfs de Raad van State vaststelt!] en de kloof tussen arm en rijk toeneemt, dan is er toch geen **SAMEN**-leving meer? Dan staan we aan weerszijden van die kloof! De woorden

rijdommen *armoede* komen in de troonrede en regeringsverklaring niet voor. Let wel, dit is de ongemakkelijke werkelijkheid: armoede maakt mensen in ALLE aspecten van het leven kwetsbaar, ze worden daardoor achtergesteld.

Ik verdraag het niet als een regering stoïcijns oproept tot een begrotingscompromis dat slecht uitpakt voor de mensen aan de verkeerde kant van de kloof! Zou jij in een compromis het kwaad van de *toenemende* armoedekloof aanvaarden?

* Meer dan 93.000 kinderen in Nederland leven in armoede, met vaak zeer ernstige gevolgen. [Luister maar naar het lied "Je weet dat je wat mist", hieronder].

* Meer dan 500.000 Nederlanders leven [velen steeds dieper] onder de formele armoedegrens.

* Er zijn 1,1 miljoen 'bijna-armen': zij verdienen tot 25% boven de armoedegrens, dat is te weinig voor het instandhouden van een financiële buffer.

* Nederland telt 452.000 miljonairshuishoudens [dat is 1 op de 20] met een gemiddeld vermogen van € 1,6 miljoen.¹²

* * *

Ik weet hoe het voelt, die kloof. Als kind aan de verkeerde kant, nu en al lang aan de kant van de welgestelden. Aan die kant van de kloof kun je wegstijgen en roepen dat anderen véél rijker zijn en dat zal ook zo zijn. Maar het is een afleidingsmanoeuvre om zo niet aanspreekbaar te zijn op het kwaad van de armoede. Ik bezit nu geld en goed en ben rijk – vind ik.

Op mijn *rijkdom* nu ben ik moreel aanspreekbaar. Over mijn jeugd in *armoede* schreef ik wat ik niet vergeten mag.

Warmoesstraat

Verleden woekert in mijn toekomst voort.
Je hoeft niet ver vooruit te kijken,
want wie ik was zal ook mijn toekomst blijken –
ik spreek een taal die eerder werd gehoord.

Mijn liefde werd in het verleden al geborgen
en als ik vecht is dat een oude strijd.
Mijn lachen leerde ik in een tijd,
die zwanger was van zorg voor morgen.

Zo is mijn toekomst daar begonnen,
toen ik speelde in die straat
en hoe mijn weg ook verder gaat,
wie ik toen werd geef ik niet meer gewonnen.

Geen nieuws dat hier geschreven staat.
Ik schrijf het slechts opdat ik niet vergeet
hoe mijn verleden heet:
de Warmoesstraat.

Van alle Nederlanders vindt 70% dat de overheid meer regie moet voeren en actie moet ondernemen om armoede in welvarend Nederland te bestrijden. Mijn idee: je bent niet machteloos; laat je horen in het gesprek met anderen, geef stem aan politici die de armoedekloof – het grootste kwaad in onze **SAMEN**leving – *wel* willen verminderen. Dán kunnen we **SAMEN**leven.

Roel Steenbergen, 26 september 2026

NOTEN

1. Vermogen is de waarde van alle bezit [ook het woningbezit] minus de schuld [waaronder de hypotheek]
2. De statistische feiten over armoede en rijkdom en de opvattingen daarover van Nederlanders ontleen ik aan informatie van het CBS en IPSOS.

MUZIEK

1. Het lied 'Je weet dat je wat mist', geschreven en gezongen voor schoolradio
2. Frederic Chopin Nocturne nr. 1 Een pianocompositie die de sfeer van de nacht oproept – goed om te beluisteren voor de nacht begint!